

УДК 314.15

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХОДУ ДО НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ

Квасняк Аліна Сергіївна,
слухач магістратури
за спеціальністю «Державна служба»
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Пенсійна система України є важливим чинником соціально-економічного розвитку держави. Якість життя населення значною мірою залежить від пенсійного забезпечення людей похилого віку та впевненості у завтрашньому дні осіб, які працюють. Саме пенсійне забезпечення є основною складовою частиною системи соціального захисту населення.

Аналіз проблем, пов'язаних із визначенням стану та перспектив реформування системи пенсійного забезпечення в Україні, приділяли увагу такі вчені, як, Е. М. Лібанова [1], В. О. Мандибура [2], В. В. Сокурєнко [3], О. М. Хмелєвська [4], О. В. Макарова та інші. Але проблема запровадження накопичувальної системи залишається актуальною та не вирішеною до кінця.

Основною метою дослідження є аналіз системи пенсійного забезпечення та її заміщення системою недержавних (приватних, корпоративних) накопичувальних фондів.

Пенсійний фонд України – центральний орган виконавчої влади, що здійснює керівництво та управління солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та готує документи для їх виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, інших соціальних виплат, які згідно із законодавством здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду України.

Діяльність Пенсійного фонду України спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики України. В

2004 році прийнято рішення про проведення пенсійної реформи шляхом поступового запровадження трирівневої пенсійної системи:

рівень 1 – солідарна система,

рівень 2 – загальнообов'язкова накопичувальна система,

рівень 3 – добровільна недержавна система пенсійних заощаджень.

Основними завданнями та цілями пенсійної реформи є: підвищити рівень життя пенсіонерів; встановити залежність розмірів пенсій від величини заробітку і трудового стажу; забезпечити фінансову стабільність пенсійної системи; заохотити громадян до заощадження коштів на старість; створити ефективнішу та більш дієву систему адміністративного управління в пенсійному забезпеченні [5].

Трирівнева пенсійна система дозволить розподілити між трьома її складовими ризики, пов'язані із змінами в демографічній ситуації та з коливаннями в економіці і на ринку капіталів. Таке розподілення ризиків дозволить зробити пенсійну систему більш фінансово збалансованою та стійкою, що застрахує працівників від зниження загального рівня доходів після виходу на пенсію і є принципово важливим та вигідним для них.

Говорячи про причини, що гальмують становлення і розвиток накопичувальної системи в Україні, насамперед необхідно проаналізувати сучасний стан недержавного пенсійного забезпечення. Слід зазначити, що вітчизняна система добровільного пенсійного забезпечення поступово розвивається. У цілому понад 200 підприємств та установ виступили засновниками та майже 2300 – вкладниками недержавних пенсійних фондів (НПФ). Загальна кількість офіційно зареєстрованих НПФ – 110. Сумарна вартість активів недержавних пенсійних фондів на 1 липня 2009 р. становила 732,2 млн грн. Разом з тим учасниками системи недержавного пенсійного забезпечення від початку її запровадження стали 491,1 тис. осіб, що становить менше 2% з майже 21 млн. осіб працюючого населення [6].

Виходячи з важливості та соціальної, політичної й економічної значущості при запровадженні в Україні обов'язкової накопичувальної пенсійної систе-

ми, необхідно врахувати міжнародний досвід, а також вітчизняні реалії створення недержавного пенсійного забезпечення, поточну і середньострокову соціально-економічну ситуацію в державі та результати впливу світової фінансово-економічної кризи. Міжнародний досвід мінімізації наслідків фінансово-економічної кризи для накопичувальної складової пенсійного забезпечення свідчить про необхідність перегляду підходів до пенсійних виплат. Недержавні пенсійні фонди зазнали значних збитків у зв'язку з ризиками, пов'язаними з фінансовими ринками. Пенсійні фонди розвинених країн демонструють реальну дохідність на рівні від мінус 2,5 до мінус 33,4% [5]. У країнах, де покладаються головним чином на накопичувальні пенсійні фонди, фінансова криза має прямі негативні наслідки для значної частини населення передпенсійного віку. Тому країни здійснюють низку запобіжних заходів.

Говорячи про проблеми та перспективи впровадження накопичувальної складової нової пенсійної системи України, окремо слід спинитися на питанні перегляду пенсійного віку. Досвід багатьох країн засвідчує, що низький пенсійний вік негативно позначатиметься на пенсійному забезпеченні українців. Для першого рівня пенсійного забезпечення відбуватиметься поглиблення несприятливого співвідношення працездатних осіб і пенсіонерів (за умови збереження існуючого віку виходу на пенсію в 2050 р. на 1000 осіб працездатного віку припадатиме 724 особи пенсійного віку), що вимагатиме збільшення норм відрахувань до Пенсійного фонду. Для другого та третього рівнів – обов'язковій та додатковій накопичувальній системі – більш ранній вихід на пенсію зменшує кількість років, протягом яких особа могла би примножувати обсяги пенсійних накопичень.

Основна мета ухвалення відповідного рамкового закону – надання працівникам можливості здійснювати додаткові пенсійні заощадження та отримувати більші пенсійні виплати за рахунок пенсійних накопичень та інвестиційного доходу від їхнього розміщення. Недержавна пенсія має стати додатком до пенсій, що виплачуватимуться з державної солідарної та обов'язкової накопичувальної систем. Це дозволить збільшити співвідношення пенсійних виплат до

заробітної плати працівника майже до 60%. А також важливою умовою запровадження накопичувальної системи є правильний вибір Урядом моделі її адміністрування (централізованої, децентралізованої чи іншої), використання переваг різних моделей, світового досвіду, а також урахування особливостей внутрішньої соціально-економічної ситуації.

Література:

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/852-15>.
2. Людський розвиток в Україні: можливості та напрями соціальних інвестицій (Колектив. наук.-аналіт. монографія) / За ред. Е. М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАНУ, Держкомстат України, 2006. – 356 с.
3. Мандибура В. О. Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання / В. О. Мандибура – К.: Парламент. вид-во, 1998. – 256 с.
4. Сокурєнко В. В. Концепція соціальної держави / В. В. Сокурєнко // Наук. вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2001. – № 1. – С. 108–117.
5. Хмелєвська О. М. Пенсійне забезпечення: недоліки існуючої системи та необхідність реформування. Формування ринкових відносин в Україні / Хмелєвська О. М. // Зб. стат. молод. учених. – Вип. 6 / Наук. ред. І. К. Бондар. – Київ, 1998. – С. 88–94.
6. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальний захист та пенсійне забезпечення: у цифрах і фактах / М-во праці та соціал. політики України ; Пенс. фонд України. – К., 2009. – 80 с.

Керівник: к.е.н.,доц. А. Г. Кабанець